

ביצוע החמישייה עם הפסנתרן רוברט לוינ, המנגן בפורטפיאנו (ביוטיוב זמין רק הפרק הראשון). גרסה נוספת בכלים היסטוריים, תיאטרלית ומלהיבה, מספק הרכב ששמו "אנסמבל דיאלוגי" (חבר בו בין השאר הקלרניטן לור רנצו קופולה): מביצוע זה זמין ביוטיוב רק הפרק השלישי. עוד אציין את הערצתי הוותיקה לביצוע של אנסמבל "גודיה", עם הפסנתרנית סוזן טומס. היא מנגנת בפסנתר מודרני ומממשת בו גם איכויות של פורטפיאנו.

שטראוס על טיל

לצד החמישייה של מוצרט מצטרפות היצירות האחרות בדיסק ללקט שכיניו הולם לו, בלי הגומה, הוא "קונצרט מושלם". אפיון הנימה הדומיננטית: מלטפת עד הומוריסטית. כך, כמובן, הם "אופוס גן חיות" של בריו ר'תעלולי טיל אוילנשפיגל" של שטראוס. בקשר ליצירה של שטראוס: חברי חמישיית תל אביב היו הראשונים שביצעו אותה בארץ בנוסח מיוחד זה, גרסה קאמרית ליצירה שחברה במקור לתזמורת ענקית (ככורתה היתה ב-1895). בקשר לעצם ההחלטה להוציא כסף ולהפיק דיסק, בעיני דן יוטיוב, אומר נדב כהן: "לדיסק יש שימוש, אנחנו מתכוונים למכור את הדיסק החדש ודיסק קודם שהוצאנו באכסדרות של אולמות, לאחר הופעות. זה כרטיס הביקור שלנו".

תרנגולת תמימה

יצירה מיניאטורית מיוחדת במינה (כתשע דקות) היא "אופוס גן חיות" מאת לוצ'יאנו בריו, מ-1951. למליח של הרמאית

"חמישיית כלי הנשיפה תל אביב". מימין: ארדמן, כהן, לשם, קמינקא ואמוץ צילום: מוניקה ריטרסחאוס

כמו דמויות באופרה

חני חיטרון

חמישיית כלי הנשיפה "תל אביב", שמופיעה בימים אלה בשורת קונצרטים בפסטיבל שאיו באלפים הצרפתיים

חמישיית כלי הנשיפה "תל אביב", שמופיעה בימים אלה בשורת קונצרטים בפסטיבל שאיו באלפים הצרפתיים ("גם שם חם", הרגיע את קנאתי חבר ההרכב נדב כהן, ערב ההמראה) הוציאה לפני שבועות אחדים דיסק חדש, הקלטה של קונצרט שהיה באולם הקונסרבטוריון בתל אביב באפריל אשתקד.

תוכן: מוצרט, רוסיני, ריכרד שטראוס, קורט וייל, לוציאנו בריו, ו'אן פראנסה. הכל תאוות לאוזניים. מוצרט – בחמישייה שלו לפסנתר וכלי נשיפה ק' 452 – הוא המרכז, היצירה הכי ארוכה בדיסק. מוצרט הוא גם האתגר למנגנים, לפחות מוזיקת האזנה השוואתית; החמישייה הפופולרית – אל הנשפנים מצטרף בה ירון קולברג, פסנתרן שנהנה מהכרה רחבה (התמנה לא מוזמן למנהלת התחרות הבינלאומית בקליבלנד) זמינה בביצועים מעורלים רבים, לרבות ביוטיוב.

"זו היצירה הכי טובה שחיברתי אי פעם", כתב מוצרט במכתב לאביו, ב-1784, על החמישייה ק' 452, ימים אחדים לאחר ביצוע הבכורה. מוצרט, ציינה המוזיקורלוגית ענת ויקס (במאמר שכתבה לקונצרט באפריל 2017 בת"א) חיבר את החמישייה בתקופה טרם בחייו, שנות ה-80 המוקדמות של המאה ה-18. שנים של אושר ואמידות שלא ידע לפני כן, וגם לא לאחר מכן.

התפעלותו של מוצרט מהחמישייה שלו מדביקה אותנו בקלות

כמו דמויות באופרה

איך זה לפגוש יצירה שהיא קונצ'רטו וגם מוזיקה קאמרית, וגם כביכול אופרה? כזאת היא החמישייה ק' 452 של מוצרט, נזר הדיסק החדש של "חמישיית תל אביב"

לשמע היצירה הזאת, שלובשת שלוש פנים: גם מוזיקה קאמרית, גם קונצ'רטו לפסנתר וגם – בקונצ'רטו אסוציאטיבי – מין מיני-אופרה. מוזיקה קאמרית: כמוכן, שהרי זה הרכב קאמרי; קונצ'רטו לפסנתר: כמעט ממש, כי תפקיד הפסנתר בולט, הוא ראש המדברים (ורלוונטי להזכיר כי באותה שנה, 1784, חיבר מוצרט ששה קונצ'רטי לפסנתר); מיני-אופרה: כי הכלים המלוכיים בהרכב, קלרינט, אבוב, קרן ובאסון, לא רק חולקים רב-שיח קאמרי אצילי (ד"ר ויקס תיארה זאת במאמרה כפגישת אנשים משכילים ומנומסים שידועים מתי רק להקשיב לזולת, מתי ואיך להגיב, מתי מותר

פסנתרן ירון קולברג צילום: מתוך ערוץ היוטיוב של Tel Aviv Wind Quintet

להיכנס בעדינות לדברי הזולת), אלא – בגלל ההבדלים בין גוני הכלים – הם כביכול "דמויות" בעלילת אופרה.

האסוציאציה האופראית (כמו-כן אופראי-מוצרט מועדן) התעררה אצלי כבר בסמוך להתחלה, במבוא האטי. בפתחת היצירה חוברים כלי הנשיפה לאקורדים, מנגנים יחדיו, אבל לאחר תיבות אחדות כל אחד מהכלים מזמר בנפרד, בתורה, שורת צלילים יורדת. כאילו הוא פוסע פנימה, יוצא אל הבמה כאישיות שמציגה את עצמה, את יופייה המיוחד.

על נימתו של הרבי-שיח שמתרחש בחמישייה ק' 452 כתבה ויקס כי לפעמים זה מעמד של השתעשעות ולפעמים מעמד מהורהר. בספרו על מוצרט ויצירותיו (יצא גם בעברית, לפני עשרות שנים) ציין אלפרד איינשטיין כי בפרק השני, האטי, שילב מוצרט מודולציות (שינויי סולם) נועזים למדי, יחסית להרגלי ההאזנה של בני דורו.

בספרו על מוצרט ויצירותיו ציין אלפרד אינשטיין כי בפרק השני, האטי, שילב המלחין שינויי סולם נועזים למדי, יחסית להרגלי ההאזנה של בני דורו

הנשפנים, חברי חמישיית כלי הנשיפה "תל אביב", שנוסדה ב-2009, הם החלילן רואי אמוץ, האבובן יגאל קמינקא, הקלרינטן דני ארדמן, נגן הקרן איתמר לשם, נגן הבאסון נדב כהן (ביצירה של מוצרט משתתפים ארבעה, חליל אינו מלוהק).

עוגנים לכליים עיקריים: ארדמן הוא נגן ראשי בסימפונית ירושלים, לשם הוא משנה לנגן ראשי בסימפונית ראשון לציון, רואי אמוץ חבר תזמורת קאמרל טה ונבה, כהן מלמד באקדמיה בירושלים. קמינקא, לשעבר נגן ראשון בסימפונית ירושלים, אינו זקוק כעת לפעילות מוזיקלית ישירה לשם פרנסה, בזכות מיום הסטארט-אפ הצולח "ג'זי טיונס", להוראת נגינה, שיום והקים עם אחיו ועם שותף נוסף.

איזה מין פסנתר

הביצוע: ערב מאוד לאוזן, הרי אלה נגנים מצוינים, אך לא מיוחד מבחינת הפרשנות. נימתו הכללית: רכה. אמנות הפסנתר של ירון קולברג, כאן: מוצרט נשמע לפעמים כמעט כמבשר התקופה הרומנטית. היבט קונקרטי: לא שמעתי בנגינתו של קולברג ארטיקולציה מוקצנת, ניסיון לחקות פורטפיאנו, פסנתר מהסוגים שמוצרט הכיר. השוואה מתבקשת, בהיבט זה:

תרנגולת תמימה

יצירה מיניאטורית מיוחדת במינה (כתשע דקות) היא "אופוס גן חיות" מאת לוצ'יאנו בריו, מ-1951, למלים של הבמאית והסופרת האמריקאית רודה לוין. "אופוס" היא ארבעה שירים, מנוגנים בכלי נשיפה (סגנון ניאורקלאסי דמוי סטרןוינסקי) ומדוכרים כפי הנשפנים: שיר על תרנגולת שנטרפת בגלל טיפשוּר תה, שיר על סוס וחוסר התוהלת של מלחמות, שיר על עכברה ישושה בודדה, שיר על קרב בין שני חתולים.

כאוונז, השיר על התרנגולת "מחול האסם" (נמשך קצת יותר מדקה) הוא הכי נוגע ואף מועז בזכות המלים ובזכות ההלחנה הקלילה כביכול (אבל עוצמת הנגינה גוברת, כהתקדמות אל הסוף הטראגי). קטע מתוך הטקסט (במקור ובתרגום אלישע שפי):

The fox took a chicken out on the floor, poor silly chicken didn't know the score ואחר כך:

She never noticed when the light went out "שועל עם פרגית יצא במחול, לא ראתה מסכנה הכל". ובהמשך: "משך אותה לשמאל, גרר אותה לימין, סחור סחור משך, הגיף הרים. ירד כבר ערב, עלו צללים, היא לא חשה פחד, חייכה אליו... לא ראתה שהאור כבר כבה" כדאי: לצפות במרשתת בביצוע היצירה בידי חברי חמישיית תל אביב, כמנגנים וכקריינים.